

Szellem és Tudomány

a Miskolci Egyetem Alkalmazott
Társadalomtudományok Intézetének folyóirata

2026/1-2. szám.

Miskolc-Egyetemváros

Szerkesztőség

Fekete Sándor (főszerkesztő)

Kiss Daniel (felelős szerkesztő)

Graholy Éva (a szerkesztőbizottság titkára)

Szerkesztőbizottság

Szabó-Tóth Kinga (Miskolci Egyetem)

Horváth Zita (Miskolci Egyetem)

Kotics József (Miskolci Egyetem)

Nyíró Miklós (Miskolci Egyetem)

Czibere Ibolya (Debreceni Egyetem)

Loncsák Noémi (Debreceni Egyetem)

Glied Viktor (Pécsi Tudományegyetem)

Ewelina Kancik-Kołtun (Uniwersytet
Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Tomáš Dvorský (Univerzita Pavla Jozefa
Šafárika v Košiciach)

Lukáš Jakobovič (Univerzita Pavla Jozefa
Šafárika v Košiciach)

Peter Dubóczy (Univerzita Pavla Jozefa
Šafárika v Košiciach)

Kiadó

Miskolci Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Alkalmazott Társadalomtudományok

Intézete

A szerkesztőség címe:

Miskolci Egyetem BTK

Alkalmazott Társadalomtudományok
Intézete

3515 Miskolc-Egyetemváros

Telefon: (46) – 565111/21-84

E-mail: btk.atti@uni-miskolc.hu

ISSN 2062-204X

A lap megrendelhető a szerkesztőség címén, vagy a megadott email címen.

Tartalom

Elmélkedő

Fazekas Csaba: Prohászka Ottokár, mint public intellectual, avagy tekinthetünk-e közszereplőnek egy történelmi személyiséget?	4
Hegedűsné Veréb Anita: „Ezért az óráért jöttem” A szent három nap kenotikus mélysége a balthasari teológiában	17
Krabák Attila Adrián: A közösségi coach, mint újszerű szereplő a társadalmi felzárkózás elősegítésében?	31
Szabó-Tóth Kinga: Az élet első ezer napja és a korai intervenció programok jelentősége biopszichoszociális keretrendszerben	61

Kitekintő

Fodor Tamás Albert: A tanácsdemokrácia elmélete Anton Pannekoek gondolkodásában – Kritika, alternatíva és gyakorlati koncepció	71
Rabócz Vivien – Fonó Szabolcs: A 20. század történelmének hatása a kelet-közép-európai kereszténydemokrácia sajátosságaira	89
Takács Máté János: Az Amerikai Egyesült Államok és Izrael Iránnal vívott háborújának előzményei a perzsa stratégiai örökség tükrében	115
Udvarvölgyi Zsolt András: A tanzániai választások margójára	129

Overview

Ermidi Argiro Maria: Water Security in a Changing World: A Case Study of Central and Eastern Europe	140
Kenaan Arij: The Role of International Bodies in Solving Conflicts in the Middle East	166
Sergej Sinicyn – Mária Denciová – Gabriel Eštok: An informational narrative on Slovakia's energy dependence on Russian gas	189

Recenzió

Kiss Daniel: Napjaink diktatúráinak logikájáról Anne Applebaum: Autokrácia Rt.	208
--	-----

Udvarvölgyi Zsolt András

A tanzániai választások margójára

<https://doi.org/10.32966/szellem.2026.008>

Absztrakt

Az írás áttekinti a kelet-afrikai Tanzánia politikai fejlődésének főbb állomásait a függetlenség kivívásától a 2025-ös választásokig, külön kitérve a Forradalmi Párt (Chama Cha Mapinduzi) tartós politikai dominanciájára és a jelenlegi államfő, Samia Suluhu Hassan szerepére. A 2025. októberi 29-i választásokat követően erőszakos tiltakozások bontakoztak ki, amelyek kapcsán az ellenzék súlyos visszaélésekről és jelentős számú áldozatról számolt be, különösen a nagyvárosi központok térségében.

A 2026 januárjában – mintegy két és fél hónappal az eseményeket követően – tett személyes látogatás tapasztalatai azt mutatták, hogy a zavargások közvetlen nyomai már nem voltak érzékelhetők. A mindennapi élet stabil keretek között zajlott, a turizmus működött, a köztereken ugyanakkor még láthatók voltak a választási kampány maradványai. A helyszínen készített fotók ezt a konszolidálódott állapotot dokumentálják: egy olyan társadalmi közeget, amelyben a politikai feszültségek rövid idő alatt lecsillapodtak, és a lakosság figyelme elsősorban a megélhetésre és a gazdasági stabilitás fenntartására irányul.

Kulcsszavak: Tanzánia, választások, Zanzibár, Samia Suluhu Hassan, tüntetések, atrocitások

I. Bevezetés

A kelet-afrikai térség államai közül a kontinensen elhelyezkedő Tanganyika volt az első, amely 1961 decemberében kivívta függetlenségét a brit gyarmati uralom alól. A nemzet „Tanítómestereként” tisztelt függetlenségi vezető, Julius Kambarege Nyerere 1962-ben tette le hivatali esküjét, mint a Tanganyikai Köztársaság első elnöke. A politikai folyamat következő meghatározó állomását Zanzibár 1963-as függetlenné válása jelentette, majd a szigetállam csatlakozását követően Nyerere 1964. október 29-én hivatalosan is kikiáltotta az Egyesült Tanzániai Köztársaság megalakulását, amely föderatív államszerkezetben egyesítette a két politikai entitást. Tanzánia történetében nem került sor etnikai alapú polgárháborúra, ami a térségben korántsem

tekinthető általános jelenségnek. A közel 130, különböző nyelvet beszélő etnikai közösség viszonylagos békében integrálódott az új állam keretei közé, részben annak köszönhetően, hogy egyik csoport sem tett szert hegemon politikai pozícióra. Ebben jelentős szerepet játszott Nyerere tudatos nemzetépítő stratégiája is: a szuahéli nyelv államnyelvi rangra emelése elősegítette az egységes nemzeti identitás kialakulását, és mérsékelte a törzsi alapú politikai fragmentáció veszélyét.

Az 1967-ben meghirdetett, ún. Ujamaa-szocializmus ideológiai és gazdaságpolitikai értelemben a Keleti Tömb irányába orientálta az országot. Mindez annak ellenére történt, hogy Tanzánia később csatlakozott a „harmadik utas” külpolitikai irányvonalat képviselő El Nem Kötelezettek Mozgalma (Non-Aligned Movement – NAM) szervezetéhez; a két törekvés a hidegháborús kontextusban nem feltétlenül zárta ki egymást. Az Ujamaa-program azonban mintegy másfél évtized alatt súlyos gazdasági nehézségekhez vezetett, amelyek következtében 1985-ben Nyerere visszavonult, és az állam vezetését Ali Hassan Mwinyi vette át. A nemzetközi pénzügyi intézmények és a nyugati államok nyomására 1992-ben alkotmánymódosítással bevezették a többpártrendszert, ami jelentős politikai liberalizációt eredményezett. Az első többpárti parlamenti választásokat 1995-ben tartották, egy időben az elnökválasztással, amelynek eredményeként Benjamin Mkaapa került az államfői tisztségbe. Mkaapa átfogó reformprogramot indított, amely a gazdasági szerkezetátalakítást, a piacgazdasági mechanizmusok erősítését és a külföldi működőtőke bevonását célozta, emellett igyekezett Tanzánia nemzetközi mozgásterét is bővíteni.

A 2005. december 14-én megrendezett elnök- és parlamenti választásokat követően 2005. december 21-én beiktatták a független Tanzánia negyedik elnökét, Jakaya Mrisho Kikwetet. A 2000-es évekre ugyanakkor ismét előtérbe került az úgynevezett zanzibári kérdés, vagyis a félig autonóm, turisztikai és történelmi jelentőséggel bíró szigetcsoport szeparatista törekvéseinek problémája. A félig autonóm Zanzibár szigetén az unió létrehozásától kezdve folyamatosan erősödött a szinte egyeduralgó Forradalmi Párt (CCM) legnagyobb ellenzékét képviselő Egyesült Polgári Front (CUF). A 2000-es választásokat az ellenzék részéről választási csalás vádja kísérte, és a politikai feszültségek erőszakos összecsapásokhoz vezettek a két párt hívei között. A 2005-ös választások lebonyolítása sem zajlott konfliktusoktól mentesen. A zanzibári Képviselőház több alkalommal napirendre tűzte az egyesült

köztársaságból való kiválás lehetőségét, ami nem csupán a sziget, hanem Tanzánia egészének nemzetközi megítélésére és belpolitikai stabilitására nézve is jelentős kihívásokat hordoz (Tarrósy 2006:387, 392).

II. Tanzánia „erős asszonya”

Az elmúlt húsz évben a belpolitikai helyzet nem sokat változott az országban és reflektorfénybe került az ország jelenlegi elnöke, Samia Suluhu Hassan. Hassan, Tanzánia „erős asszonya” 1960. január 27-én született Zanzibárban, amely egykor rabszolgakereskedelmi központ és kereskedelmi állomás volt az Indiai-óceánon. Ekkor még Zanzibár brit gyarmat volt. 1963. december 19-én nyerte vissza függetlenségét és független alkotmányos szultánság lett. 1964. január 12-én a szultánt azonban elűzték és a sziget egyesült a szárazföldi Tanganyikával, azonban nagyfokú autonómiát élvez azóta is. Édesapja tanár, édesanyja háztartásbeli volt. Hassan elvégezte a középiskolát, de később nyilvánosságra hozta, hogy az érettségi eredményei gyengék voltak, ezért 17 évesen irodai gyakornoki állást vállalt egy kormányhivatalban. 1988-ra, további tanulmányokat követően, a ranglétrán előre lépve fejlesztési tisztviselő lett a zanzibári kormányban.

Később projektmenedzserként dolgozott az ENSZ Világélelmelési Programjánál (WFP), majd a 1990-es években egy, a zanzibári nem kormányzati szervezeteket (NGO-kat) összefogó ernyőszervezet ügyvezető igazgatójává nevezték ki. 2000-ben a CCM jelöltjeként beválasztották a Zanzibári Képviselőházba. Ezt követően a helyi, autonóm kormány minisztereként szolgált – először az ifjúsági foglalkoztatásért, a nőkért és a gyermekekért felelt, majd a turizmusért és a kereskedelmi beruházásokért.

2010-ben megválasztották képviselőnek a Nemzetgyűlésbe, a szárazföldi Tanzániában. Az akkori elnök, Jakaya Kikwete, kinevezte őt, mint az – afrikai kontinensen lévő országrész és Zanzibár viszonyával foglalkozó – uniós ügyekért felelős miniszternek. Egyetemi végzettségeket szerzett Tanzániában, Nagy-Britanniában és az Egyesült Államokban. Négygyermekes édesanyaként nyilvánosan is arra bátorította a tanzániai nőket és lányokat, hogy kövessék álmaikat. „Lehet, hogy udvariasnak tűnök, és nem kiabálok beszéd közben, de a

legfontosabb az, hogy mindenki megértse, amit mondok, és a dolgok úgy történjenek, ahogy mondom” – mondta Hassan egy 2020-as beszédében.

A 2015-ös választás hajrájában John Magufuli elnök az alelnökjelöltjévé tette, és sikeresen nyertek, majd 2020 októberében pedig – vitatott választást követően – újrátartották. Magufuli 2021 elején bekövetkezett halálát követően – az elhunyt elnök 2025-ös mandátumának végéig – Tanzánia hatodik elnöke lett, s ezzel az első nő, és az első zanzibári hazája államfői székében (Asala 2024).

III. A 2025-ös tanzániai választások

Tanzániában 2025. október 29-én tartották az általános választásokat az elnök, a Nemzetgyűlés tagjai és a kerületi tanácsosok (önkormányzati képviselők) megválasztására. Samia Suluhu Hassan, a hivatalban lévő elnök és a kormányzó Forradalmi Párt (Chama Cha Mapinduzi-CCM) vezetője, második ciklusáért indult a választáson. A Tanzánia területén az általános választásokat követő három napban kibontakozó tiltakozások során több száz ember vesztette életét – közölte az ország legnagyobb ellenzéki pártja. A demonstrációk a szerdán megtartott országos voksolást követően kezdődtek, és rövid idő alatt kiterjedt zavargásokká alakultak. A halálos áldozatok számáról egymásnak ellentmondó információk láttak napvilágot, amit tovább nehezít az a körülmény, hogy országszerte felfüggesztették az internet-hozzáférést, jelentősen korlátozva az információáramlást és a független ellenőrzés lehetőségét.

Az ellenzéki Demokráciáért és Haladásért Párt (Chama cha Demokrasia na Maendeleo-Chadema) szóvivője az AFP hírügynökségnek nyilatkozva azt állította, hogy „mintegy 700 ember” hunyt el a biztonsági erőkkel történt összecsapások következtében. Ezzel szemben egy tanzániai diplomáciai forrás a BBC-nek arról beszélt, hogy hiteles bizonyítékok alapján legalább 500 halálos áldozatról lehet tudni. A kormány az erőszakhullám megfékezésére hivatkozva megnövelte a fegyveres erők utcai jelenlétét, valamint meghosszabbította a kijárási tilalmat. A szavazás napján több városban is összecsapásokra került sor; a rendőrség könnygázt és éles löszert egyaránt alkalmazott. Az utóbbi napok demonstrációiban elsősorban fiatalok vettek részt, akik a kormányt azzal vádolták, hogy tisztességtelen módon befolyásolta a választási folyamatot, és

ellehetetlenítette az ellenzéki szereplőket. Az ellenzék egyik meghatározó vezetője jelenleg börtönben van, míg egy másik politikust technikai indokokra hivatkozva kizárták a választási versenyből, ami érdemben növelte Samia Suluhu Hassan és a kormányzó Forradalmi Párt győzelmi esélyeit. Mahmoud Kombo külügyminiszter „néhány elszigetelt incidensről” beszélt, hangsúlyozva, hogy a biztonsági erők „gyorsan és határozottan” léptek fel a rend helyreállítása érdekében. A halálos áldozatok számának független ellenőrzését jelentősen akadályozza, hogy a kórházak nem adnak ki hivatalos adatokat, így újságírók és emberi jogi szervezetek csak korlátozott információkhoz jutnak. Egy Dar es Salaam-i forrás szerint három nap leforgása alatt a kórházi osztályok és a hullaházak egyaránt megteltek. A Chadema egyik politikusa a BBC-nek nyilatkozva arról beszélt, hogy félti az életét, mivel állítása szerint „éjszakánként mérszárlások zajlanak, amikor senki sem látja, mi történik”. John Kitoka, a Chadema külügyi igazgatója a BBC Newshour című műsorában úgy fogalmazott: „A biztonsági erők leivadásszák a vezetőinket, néhányan már el is hagyták az országot. Ezek az emberek büntetlenül ölnek.” Hozzátette, hogy a választásokat zaklatások, emberrablások és megfélemlítések előzték meg, amelyek ellenzéki politikusokat, újságírókat és civil szervezetek képviselőit érintették.

A nemzetközi közösség részéről is érkeztek reakciók: az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) felszólította a tanzániai biztonsági erőket az indokolatlan erőszak mellőzésére, míg az Egyesült Királyság, Kanada és Norvégia külügyminiszterei közös nyilatkozatban a „lehető legnagyobb önmérséklet” tanúsítására, és a szólásszabadság tiszteletben tartására szólították fel a hatóságokat.

Időközben a Tanzániai Választási Bizottság közzétette a hivatalos eredményeket: Samia Suluhu Hassan hivatalban lévő államfő a szavazatok 97,66%-át szerezte meg, így újabb öt évre megbízást kapott az ország vezetésére. E fejlemény nem tekinthető váratlannak, tekintettel arra, hogy az őt jelölő Forradalmi Párt (Chama Cha Mapinduzi) 1961, az ország függetlenné válása óta meghatározó politikai erő Tanzániában. Az október 29-én megtartott választáson két fő riválisát kizárták a versenyből, így az elnök összesen tizenhat kisebb párt jelöltjével szemben indult. Az ellenzéki szereplők kétségbe vonták a választás szabadságát és tisztaságát. A félautonóm Zanzibár szigetén – ahol külön kormányt és elnököt is választanak – a kormánypárti jelölt, Hussein

Mwinyi a szavazatok mintegy 80 százalékát szerezte meg. Az ellenzék ugyanakkor „tömeges csalásról” számolt be az AP tudósítása szerint. A szigeten a tiltakozások és az internetleállítás következtében több repülőjáratot töröltek, ami miatt turisták rekedtek a repülőtéren (Siposhegyi 2025).

A tanzániai választásról és az azt övező tiltakozáshullámról a magyarországi sajtó is bőven beszámolt, kiemelve, hogy a kormány igyekezett lekicsinyíteni az erőszak mértékét, és a zavargások elfojtása érdekében kijárási tilalmat rendeltek el. 2026. október 31-én még komoly tiltakozások voltak, a rendőrséget is megtámadták a tüntetők, de másnap, szombat reggel nem érkezett hír a tüntetések folytatásáról, de a feszültség továbbra is érezhető volt (Windisch 2025). Továbbá „a fővárosban, Dar es-Salaamban, a biztonsági erők útlezárásokat tartottak fenn a kikötővárosban. Több városban tüntetők vonultak az utcákra, leszakítva Samia plakátjait, és megtámadva rendőröket és szavazóhelyiségeket, a hadsereg főparancsnokának figyelmeztető szavait figyelmen kívül hagyva” (Tóth 2025). A tüntetések azonban pár nap alatt elhaltak, a hatalom kemény kézzel sújtott le a tiltakozókra.

IV. Személyes benyomások, utószó

Az országból érkező hírek egy darabig elbizonytalanítottak minket, de végül is elutaztunk és feleségemmel 2026. január 11–18. között jártunk Tanzániában, Zanzibáron, és egy egynapos szafari alkalmával a kontinensen lévő Mikumi Nemzeti Park területén. A választásokat övező tüntetéseknek, atrocitásoknak, a hatóság terrorjának már semmi nyomát sem láttuk, inkább a „nincs itt semmi látnivaló, haladjanak tovább” érzetet tapasztaltuk kirándulásaink során. A kormánypárt választási plakátjai még sok helyen kint voltak a házakon, villanyoszlopon, hirdetőtáblákon, az ellenzéki plakátok letépkedve, bár sok kormánypárti poszteren is látszott már az idő vasfoga. Tanzániaiakkal beszélgetve egyikük sem hozta fel a választásokat, a belpolitikát, diskurzusunk többnyire a látnivalókra, ill. az eladásra kínált árukra, a kiválasztandó ételre vagy italra korlátozódtak. Azt volt a benyomásunk, hogy minden visszazökkent az eredeti kerékvágásba, a lakosság elfogadta a választások eredményét, és sokan tisztelik a szigetről származó, iszlám hitét felvállaló és gyakorló, négygyermekes elnökasszonyukat. A rendőri jelenlét sem volt szembetűnő,

leginkább csak a „turizmus rendőrség” vegzálta a partokon az illegálisan tengeri túrákat szervezőket.

A turizmus kulcsfontosságú szektora az országnak, a rendszernek elemi érdeke a rend és közbiztonság fenntartása, bárminemű, a turistákat elriasztó zavaró tényező kiküszöbölése. A statisztikák szerint Tanzánia turisztikai ágazata jelentősen bővült 2024-ben: 1 748 500 turista érkezett az országba (+12,4%, mint az előző évben), ami 3 259,8 millió USD bevételt eredményezett (+9,5%). 2024-ben az ágazat a GDP 17,2%-át adta, szemben a 2023-as 16,4%-kal, és több mint 1,5 millió munkahelyet támogatott. A Serengeti Nemzeti Park maradt a legnépszerűbb látványosság 589 300 látogatóval (+11,2%), míg a Kilimandzsáró-hegy mutatta a leggyorsabb növekedést (+13,4%). Ugyanakkor az emelkedő költségek és a regionális verseny (pl. Kenyával) kihívásokat jelentenek, ezért a növekedés fenntartásához folyamatos infrastrukturális és marketingbefektetésekre van szükség ([N. A.] 2025).

Jómagunk is meggyőződhattünk arról a belföldi léggijarat, a szafari, a tengerparti séták, ill. Zanzibár régi fővárosában, Stone Town-ban tett kirándulásunk során, hogy mennyien próbálnak a turizmusból jól-rosszul megélni. A vándorárosok tukmáló hada sokszor zavaró is lehet, de mindenki végtelenül kedves, mosolygós és szívélyes, egy „Jambo” (Szia!), vagy „Hakuna Matata” (Nincs probléma! vagy Semmi gond!) szinte minden külföldinek kijár. Ha meg vásárolunk is valami portékát, vagy igénybe veszünk egy szolgáltatást (pl. horgásztúrát), a legnagyobb barátságban válunk el egymástól. Személyes benyomásaink alapján kijelenthető, hogy az október végi pár napos zavargás, az ellenzéki szimpatizánsok tüntetési, és a hatóság kemény fellépései nem rázták meg az országot. A társadalom túlnyomó többsége a mindennapi megélhetésre, a jobb életkörülmények megteremtésére koncentrál. Bizonyára sokan gondolják úgy akár Zanzibáron, akár a szárazföldi tanzániai régiókban (mkoa), hogy demokratikusabb légkör, valódi többpártrendszer és szabad választások lennének kívánatosak, de ehhez nincs meg a kellő közakarát, ill. túl erős és kemény a kormányzati represszió, amint azt a pár nap alatt kifulladás tiltakozáshullám is bizonyította. Végezetül egy pár fotóval illusztrálok helyi benyomásainkat, tapasztalatainkat:

Képmelléklet

1. Kép. Nem nehéz kitalálni, hogy kit támogatott szavazatával ez a járókelő
Forrás: A szerző saját fényképe.

2. Kép. A kormánypárt választási molinója Stone Town-ban (Zanzibár)

Forrás: A szerző saját fényképe.

3. Kép. A kormánypárti molinót nem merték vagy tudták letépkedni
Forrás: A szerző saját fényképe.

4. Kép. A turizmus, és azon belül a szafari szervezés nemzetgazdasági
húzóágazat. Nem véletlenül.
Forrás: A szerző saját fényképe.

Irodalom

- [N. A.] (2025): Tanzania's Tourism Booms with 12.4% Growth, Contributing 17.2% to GDP. *TICGL Economic Consulting Group*, 14 March 2025. Online: <https://ticgl.com/tanzanias-tourism-booms-with-12-4-growth-contributing-17-2-to-gdp/#:~:text=Tanzania%E2%80%99s%20tourism%20sector%20expanded%20significantly%20in%202024%2C%20with,in%202023%2C%20and%20supported%20over%201.5%20million%20jobs> (Letöltés: 2026. 02. 21.).
- Asala, Kizzi (2024): Tanzanians 'proud' of first female president Samia Suluhu Hassan. *Africa News with AFP*, 13 August 2024. Online: <https://www.africanews.com/2021/03/19/tanzanians-proud-of-first-female-president-samia-suluhu-hassan/> (Letöltés: 2026. 02. 20.).
- Siposhegyi Zoltán (2025): Választási csalások, 97%-os győzelem és rengeteg halott - nyert a regnáló elnök Tanzániában. *Euronews*, 2025. november 1. Online: <https://hu.euronews.com/2025/11/01/valasztasi-csalasok-97-os-gyozelem-es-rengeteg-halott-nyert-a-regnalo-elnok-tanzaniaban> (Letöltés: 2026. 02. 20.).
- Tarrósy István (2006): Kelet-Afrikai Föderáció: álom vagy valóság? In Sebestyén Éva – Szombathy Zoltán – Tarrósy István (szerk.): *Harambee. Tanulmányok Füssi Nagy Géza 60. születésnapjára*. Pécs: Publikon Kiadó - ELTE BTK Afrikanisztikai Oktatási Program, 384-393.
- Tóth Sára (2025): Vérengzés Tanzániában: százak haltak meg, miközben megválasztották az ország elnökét. *Index*, 2025. november 1. Online: <https://index.hu/kulfold/2025/11/01/tanzania-afrika-elnokvalasztas-zavargasok/> (Letöltés: 2026. 02. 20.).
- Windisch Judit (2025): Miközben több száz tüntető halhatott meg, kihirdették, hogy Tanzánia eddigi elnöke csaknem 98 százalékkal nyert a választáson. *444*, 2025. november 1. <https://444.hu/2025/11/01/mikozben-tobb-szaz-tunteto-halhatott-meg-kihirdettek-hogy-tanzania-eddigi-elnoke-csaknem-98-szazalekkal-nyert-a-valasztason> (Letöltés: 2026. 02. 20.).